

MOLIYAVIY HISOBOTNING TASHQI AUDITDAN O'TKAZILISH TARTIBI

Xomidova Gulshanoy Alimardon qizi

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyoti va boshqaruv”

fakulteti K-54-22 guruh talabasi

[Tel:+998942890116](tel:+998942890116)

Annotatsiya . Ushbu maqolada moliyaviy hisobotning tashqi auditdan o'tkazilish tartibi, audit jarayonining asosiy bosqichlari hamda uning korxonada faoliyatidagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, tashqi auditning moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlash, moliyaviy shaffoflikni oshirish va investorlar hamda kreditorlar manfaatlarini himoya qilishdagi roli tahlil qilingan.

Kalit so'zlar. Tashqi audit, moliyaviy hisobot, auditorlik tekshiruvi, audit jarayoni, auditorlik xulosasi, xalqaro audit standartlari, moliyaviy shaffoflik, ishonchlilik, investorlar, kreditorlar.

Annotation. This article discusses the procedure for conducting an external audit of financial statements, the main stages of the audit process, and its importance in enterprise activities. It also analyzes the role of external audit in ensuring the reliability of financial statements, increasing financial transparency, and protecting the interests of investors and creditors.

Keywords. External audit, financial statements, audit examination, audit process, auditor's opinion, International Standards on Auditing, financial transparency, reliability, investors, creditors.

Аннотация . В данной статье рассматривается порядок проведения внешнего аудита финансовой отчетности, основные этапы аудиторского процесса и его значение в деятельности предприятия. Также анализируется

роль внешнего аудита в обеспечении достоверности финансовой отчетности, повышении финансовой прозрачности и защите интересов инвесторов и кредиторов.

Ключевые слова. Внешний аудит, финансовая отчетность, аудиторская проверка, аудиторский процесс, аудиторское заключение, Международные стандарты аудита, финансовая прозрачность, надежность, инвесторы, кредиторы.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalarining moliyaviy faoliyati ustidan mustaqil nazoratni amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli moliyaviy hisobotlarni tashqi auditdan o'tkazish korxonalarining faoliyatining shaffofligini ta'minlashda asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Tashqi audit — bu mustaqil auditor yoki auditorlik tashkiloti tomonidan korxonaning moliyaviy hisobotlarini tekshirish va ularning amaldagi qonunchilik hamda belgilangan standartlarga mosligini baholash jarayonidir.

Moliyaviy hisobotning tashqi auditdan o'tkazilishidan asosiy maqsad hisobotlarda keltirilgan ma'lumotlarning to'g'ri, haqqoniy va ishonchli ekanligini aniqlashdan iborat. Audit natijalari investorlar, kreditorlar, aksiyadorlar va davlat organlari uchun muhim axborot manbai bo'lib xizmat qiladi. Chunki moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi korxonaning moliyaviy holatini to'g'ri baholash imkonini beradi.

Tashqi audit jarayoni bir necha bosqichlarda amalga oshiriladi. Dastlab auditor korxonalarining faoliyati bilan tanishadi, uning moliyaviy holati va ichki nazorat tizimini o'rganadi. Keyingi bosqichda audit rejasi ishlab chiqiladi va audit dasturi tuziladi. Rejalashtirish jarayoni auditorlik tekshiruvining samarali tashkil etilishiga yordam beradi.

Shundan so'ng auditor moliyaviy hujjatlar, buxgalteriya yozuvlari va boshqa zarur ma'lumotlarni tekshiradi. Audit davomida turli usullardan, jumladan

hujjatlarni tahlil qilish, solishtirish, kuzatish va hisob-kitoblarni qayta tekshirish usullaridan foydalaniladi. Auditor to'plangan dalillar asosida moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligi haqida xulosa chiqaradi.

Auditning yakuniy bosqichi auditorlik xulosasini tayyorlashdan iborat. Auditorlik xulosasi — bu auditor tomonidan moliyaviy hisobotlarning ishonchlilik darajasi yuzasidan beriladigan rasmiy hujjatdir. Mazkur xulosa ijobiy, shartli ijobiy, salbiy yoki xulosa bildirishdan bosh tortish shaklida bo'lishi mumkin.

Xalqaro audit standartlari tashqi auditni o'tkazishda muhim me'yoriy asos hisoblanadi. Ushbu standartlar auditorlik faoliyatining sifati va shaffofligini ta'minlashga xizmat qiladi. O'zbekistonda ham auditorlik faoliyatini xalqaro standartlar asosida tashkil etishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Moliyaviy hisobotning tashqi auditdan o'tkazilishi korxonalarda moliyaviy intizomni mustahkamlash, moliyaviy shaffoflikni oshirish hamda investorlar va kreditorlar ishonchini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Tashqi audit korxonada faoliyatini samarali boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Tashqi audit nafaqat moliyaviy hisobotlarning to'g'riligini tekshirish, balki korxonada faoliyatidagi mavjud kamchilik va xatolarni aniqlashda ham muhim rol o'ynaydi. Audit jarayonida buxgalteriya hisobini yuritishdagi xatolar, moliyaviy intizom buzilishlari hamda ichki nazorat tizimidagi kamchiliklar aniqlanishi mumkin. Bu esa korxonada rahbariyatiga mavjud muammolarni o'z vaqtida bartaraf etish imkonini beradi.

Tashqi audit investorlar va kreditorlar uchun ham katta ahamiyatga ega. Chunki ular korxonaga investitsiya kiritish yoki kredit ajratishdan oldin uning moliyaviy holatini chuqur o'rganishga harakat qiladilar. Auditorlik xulosasi esa moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini tasdiqlovchi muhim hujjat hisoblanadi. Shu sababli

ijobiy auditorlik xulosasiga ega bo'lgan korxonalariga investorlarning ishonchi yuqori bo'ladi.

Audit jarayonida auditor korxonaning ichki nazorat tizimini ham baholaydi. Ichki nazorat tizimi qanchalik samarali tashkil etilgan bo'lsa, korxonada moliyaviy xatolar va noqonuniy harakatlarning oldini olish imkoniyati shunchalik yuqori bo'ladi. Shu jihatdan tashqi audit korxonada boshqaruv samaradorligini oshirishga ham xizmat qiladi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi auditorlik faoliyatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy auditorlar audit jarayonida maxsus dasturlar, elektron hujjatlar va avtomatlashtirilgan tahlil tizimlaridan foydalanmoqdalar. Bu esa audit jarayonining tezkorligi va aniqligini oshirishga yordam beradi.

O'zbekistonda auditorlik faoliyatini rivojlantirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, xalqaro audit standartlarini joriy etish, auditorlarning malakasini oshirish hamda auditorlik tashkilotlari faoliyatini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa mamlakatda moliyaviy shaffoflikni ta'minlash va xalqaro iqtisodiy hamkorlikni kengaytirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Shuningdek, tashqi audit korxonaning bozordagi obro'sini oshirishga ham yordam beradi. Auditdan muvaffaqiyatli o'tgan korxonalar hamkorlar oldida ishonchli tashkilot sifatida namoyon bo'ladi. Natijada korxonaning investitsion jozibadorligi ortadi va iqtisodiy faoliyati yanada rivojlanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, moliyaviy hisobotning tashqi auditdan o'tkazilishi korxonalar faoliyatining shaffofligi va ishonchligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tashqi audit orqali moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligi baholanadi, mavjud xato va kamchiliklar aniqlanadi hamda ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Bu esa korxonaning moliyaviy intizomini

mustahkamlash va boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, auditorlik xulosasi investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ishonchli axborot manbai bo‘lib, ularning iqtisodiy qarorlar qabul qilishida muhim rol o‘ynaydi. Xalqaro audit standartlari asosida tashkil etilgan audit jarayoni moliyaviy shaffoflikni ta‘minlash, korxonaning investitsion jozibadorligini oshirish hamda xalqaro iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Shu bois, zamonaviy iqtisodiyot sharoitida tashqi audit tizimini takomillashtirish, auditorlik faoliyatini xalqaro talablar asosida rivojlantirish va malakali auditor kadrlarni tayyorlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Auditorlik faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi me‘yoriy-huquqiy hujjatlari (audit va moliyaviy hisobotga oid).
3. International Federation of Accountants (IFAC). International Standards on Auditing (ISA).
4. IAASB (International Auditing and Assurance Standards Board) materiallari.
5. Arens A., Elder R., Beasley M. Auditing and Assurance Services. Pearson Education.
6. Messier W. F. Auditing and Assurance Services: A Systematic Approach. McGraw-Hill.
7. Do‘smuratov R. Audit asoslari. Toshkent.
8. Pardayev A. va boshqalar. Audit. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
9. Karimov A. A. Buxgalteriya hisobi va audit. Toshkent.
10. O‘zbekiston iqtisodiyoti va moliyaviy tizimiga oid ilmiy maqolalar va o‘quv qo‘llanmalar.